

PASEN

Wesley Hill

Voor de
lezers van
**TISH
WARREN**

Een tijd van opstanding

PASEN

Een tijd van opstanding

Wesley Hill

Bijbelteksten zijn, tenzij anders aangegeven, geciteerd uit de NBV21,
© 2021 Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap.

Vertaling: Monica van Bezooijen

Ontwerp omslag: Peter Kortleve / shortlife.nl

Lay-out binnenwerk: Geertje van der Velde / gewoongeertje.nl

ISBN 978 90 435 4368 2

ISBN 978 90 435 4369 9 (e-book)

NUR 707

www.kokboekencentrum.nl

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *Easter, The Season of the Resurrection of Jesus* bij InterVarsity Press, Westmont (IL), USA. www.ivpress.com

Engelstalige uitgave © 2025 Wesley Allen Hill

Nederlandse uitgave © 2025 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan.

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

*Voor Solomon,
van wiens dood en opstanding
ik getuige was bij de doopvont*

*Christus is opgestaan! De Heer is waarlijk opgestaan!
Wat valt daar nog aan toe te voegen?
In die uitroep ligt alles besloten!
Alles: ons leven, ons verdriet, onze verlangens,
onze bestemming, ons verleden,
ons heden en onze toekomst.*

Robert Jenson

Wij zijn een Paasvolk; Halleluja is ons volkslied!

Paus Johannes Paulus II

Inhoud

Inleiding	11
Het Pascha van de Heer	
1. Het eerste Paasfeest	23
2. 'Wij zullen met Hem leven'	39
3. 'Maar U kwam met de morgenstond'	51
4. De wereld op z'n kop	63
5. De rechterhand van God	77
Slot	91
'Laat Hem verrijzen in ons'	
Dankwoord	103
Noten	105

Inleiding

Het Pascha van de Heer

Bijna twintig jaar geleden, toen ik nog in Engeland woonde, stond ik op een morgen vroeg op. Buiten was het nog donker en koud. Ik nam een snelle douche om wakker te worden. Met een dikke jas aan verliet ik mijn appartement, liep de steile heuvel af, stak de rivier Wear over en beklom een heuvel, die nog steiler was, tot ik bij de kathedraal van Durham aankwam. Het was lente, maar de grond was bedekt met een vers laagje sneeuw.

Naarmate ik dichterbij de kathedraal kwam, voegden zich steeds meer gelovigen bij mij. Dik ingepakt vanwege de kou liepen we naar het schip van de kerk. Als er al iemand sprak, dan was dat op fluisterton. We kwamen bijeen voor de paaswake, het hoogtepunt van het kerkelijk jaar. Ik was al naar veel paasdiensten geweest, maar deze maakte ik heel bewust mee. Mijn verwachtingen waren hoog gestemd.

Toen we de grote, schemerige, stille ruimte binnenkwamen, zeiden deurwachters ons met kleine zaklampjes de weg via het schip van de kerk naar de kapittelzaal

(een stenen ruimte zonder vensters waar geestelijken samenkomen). Daar zaten we in het pikdonker, luisterend naar een lange reeks Schriftlezingen waarin de hoogtepunten van Gods verbondsgeschiedenis met zijn volk in herinnering werden geroepen. De dienst begon met deze woorden: 'Dit is de nacht waarin onze Heer Jezus Christus van dood levend werd. De kerk nodigt haar leden, verspreid over heel de wereld, uit om samen te waken en te bidden. Want dit is het pesach van de Heer, waarin wij, door woord en sacrament, delen in zijn overwinning op de dood.'

Er werd gelezen uit Genesis, over hoe God de wereld schiep. Een andere lezing ging over het eerste menselijke paar dat at van de verboden vrucht en daarmee hun nageslacht in ellende en dood stortte. Vervolgens een lezing over Noach, over de ark die hij bouwde op een vlakte zonder water, en de onwaarschijnlijke water-vloed die al het leven verwoestte, behalve het kleine gezin dat zich in de grote boot bevond.

Ik rilde in het donker.

Verder ging het klaaglied: Isaak die wachtte op het mes van zijn vader Abraham, waaraan hij uiteindelijk ontkwam. Mozes die zijn sandalen losmaakte en knielde voor een brandende struik die niet verbrandde. Lezing na lezing. Stemmen die oude verhalen tot leven riepen, als traag tikkende wijzers van een klok.

Eindelijk kwamen we bij het verhaal over het Pascha aan. Gods volk, de Israëlieten, waren honderden jaren slaven geweest. Ze waren zich amper bewust van de eer die hun ten deel viel als nakomelingen van Abraham.

Misschien putten ze hoop uit het feit dat God Abraham een eigen land had beloofd, misschien ook niet. Mozes kwam bij dit gedesillusioneerde volk en kondigde aan dat de tijd van hun redding aangebroken was. God had de weeklacht van zijn volk gehoord en had besloten in actie te komen. Hij bestookte de koppige Egyptische koning met een stortvloed aan plagen. Bij de laatste plaag zou er overal in Egypte luid gejammer klinken, zo luid als men nog nooit had gehoord en ook nooit meer zou horen (Ex. 11:6). Het laatste oordeel zou een bezoek zijn van een duistere, raadselachtige, goddelijke boodschapper, die het leven van iedere eerstgeborene in elk huis in Egypte zou nemen.

Er was echter een ontsnappingsmiddel. Mozes vertelde hoe God zijn volk zou beschermen: ze moesten een lam doden, dat braden en het dan met haast opeten (ze zouden al snel weggaan uit Egypte, en konden dus maar beter niet hun schoenen uittrekken en lekker achterover leunen). Het bloed van het lam moesten ze op de verticale deurposten van hun huizen smeren en op de horizontale balk die beide deurposten met elkaar verbond (sommige oplettende lezers binnen de kerk zien daarin een kruisvormig patroon – met de twee deurposten als het bloed uit Jezus' doorboorde handen en de dwarsbalk die de stroom bloed verzamelt uit zijn door doornen opengereten hoofd). Als de engel des doods het bloed zag, zou hij weten dat hij het gemarkeerde huis voorbij moest gaan. Zo zou de kinderen daarbinnen het verschrikkelijke lot bespaard blijven. Deze ervaring van het Joodse volk – *pesach* in hun eigen

taal of *pascha* in het Aramees en Grieks – is de oudste benaming binnen de kerk voor de plechtigheid rond Jezus' opstanding op de derde dag na zijn kruisiging.¹

Er volgden nog een paar lezingen: het verhaal van de doortocht door de Rode Zee en een aantal poëtische profetieën uit Jesaja, Jeremia. Na een laatste lezing uit Ezechiël, over een vallei vol dorre doodsbeenderen die langzaam weer zenuwen, spieren en huid krijgen, kwamen we, verblind door het licht, weer boven uit de crypte. We begaven ons naar een omsloten binnentuin, omringd door vier zuilengangen. Daar aangekomen stond de bisschop al in het midden van de binnenplaats, naast een hoog oplaaiend vuur waaraan een gigantische kaars werd aangestoken. In die kaars waren vijf spijkers van was gestoken, waarin wierookkorrels zaten, die Christus' wonden aan het kruis symboliseerden.

'Het licht van Christus!' intoneerde de voorzanger, zodra het lont vlamvatte.

'Dank aan God!' antwoordden wij.

Toen reciteerde de voorzanger de oude woorden uit het Exultet:

Dit is de nacht waarin U onze voorvaderen verlost,
Israël bevrijdde uit haar slavernij
en veilig door de zee leidde.

'Glorie aan U, voor eeuwig', zong de gemeente als antwoord.

Dit is de nacht waarin Jezus Christus de hel versloeg,
de banden van de dood verbrak
en als overwinnaar uit het graf verrees.

Glorie aan U, voor eeuwig.

Dit is de nacht waarin wij terugkregen wat we
kwijt waren geraakt;
U overtrof onze stoutste dromen
door zelfs onze zonde tot een gelukkige schuld te
maken.

Glorie aan U, voor eeuwig.

Met de grote kaars hoog geheven ging de voorzanger
verder:

Starend naar de schittering van deze vlam,
gevoed door smeltende was, bijeengebracht door
moederbij,
vragen wij U om met deze paaskaars
ons duister te verlichten.

Voor Christus ging de stralende morgenster op;
Christus is verrezen uit de dood en zijn vlam van
liefde blijft branden binnen in ons!
Christus verspreidt zijn licht van vrede over heel de
wereld!
Christus leeft en regeert in alle eeuwigheid!

In een lange stoet liepen we langzaam het schip van de kerk in. Helemaal achter in de lege ruimte hielden we halt. We gingen om de grote doopvont heen staan, die op een verhoging stond. De bisschop, die deze morgen verschillende kinderen zou dopen, stond onder de houten baldakijn die zich als een sierlijke kroon opwaarts verhief. Zodra het doopritueel voorbij was, nam hij een palmblad, doopte dat in het water en zwaaide ermee heen en weer, waardoor het koude druppels regende op de gelovigen.

‘Denk aan uw doop!’ riep hij met luide stem. Hij sloeg zo hevig met het blad, dat het leek of hij de vlammen van een vuur wilde doven.

Daarna bewogen we ons richting het hoofdaltaar. Op het moment dat de eerste straaltjes zonlicht als vingers door het ronde rozetvenster staken en onze opgeheven gezichten raakten, riep de bisschop het eindelijk uit: ‘Halleluja! Christus is opgestaan!’

‘Hij is waarlijk opgestaan!’ riepen wij uit. Het klonk als de overwinningskreet van een leger. Mensen om me heen haalden lawaaimakers – bellen, fluitjes, xylofoons, sambaballen en allerlei andere, zelfgemaakte instrumenten – uit hun tassen en rugzakken. Het schip van de kerk leek plotseling wel een voetbalstadion, waar gejuicht werd, gesprongen, geknuffeld en gelachen.

Tegen die tijd was het rozetvenster boven het altaar fel verlicht. De bisschop liep langzaam de trap op naar de preekstoel. We wachtten allemaal op wat hij zou gaan zeggen. Een paar jaar geleden had hij een lijvig boek geschreven waarin hij op overtuigende wijze had

verdedigd dat de eerste christenen het letterlijk bedoelden, toen ze spraken over Jezus' opstanding. Ze bedoelden echt dat diezelfde persoon die gedood was en begraven, nu leefde in een nieuw, onverwoestbaar lichaam; het lijkt dat in het graf had gelegen, was veranderd en herschapen door God.

De bisschop begon aan zijn preek. 'De opstanding van Jezus is de schokkende nieuwe geboorte van een nieuwe vorm van leven, een leven dat door de dood heen is gegaan en er aan de andere kant uit is gekomen, een nieuwe vorm van lichamelijke die de wereld nooit eerder heeft gezien.'²

Ik herinner me hoe ik op dat moment in de kerkbank zat en besepte dat, hoe welsprekend de bisschop ook was, zijn woorden ergens toch tekortschoten. De menselijke tong, hoe vurig en vaardig ook, kan nooit recht doen aan de werkelijkheid van die eerste paaszondag.

Preken is goed, dacht ik, maar misschien is het zingen van gezangen, zoals we net hadden gedaan, wel beter:

Het is goed en passend om met hart, geest en stem
 U te prijzen, almachtige Vader, onzichtbare God,
 door uw enige Zoon, Jezus Christus onze Heer,
 die ons door zijn sterven heeft gered,
 die Adams schuld heeft ingelost
 en ons weer verzoende met U.

+ + +

Wat ik hierboven heb beschreven, is een van de oudste manieren waarop de kerk haar belangrijkste, meest vreugdevolle feestdag altijd heeft gevierd – de dag van de opstanding van Jezus Christus uit de dood, zijn overgang van dood naar leven. ‘Dit schitterende ritueel zit’, zo betoogt een liturgiewetenschapper, ‘vol oude, rijke symboliek en verenigt in één viering de belangrijkste kenmerken van het christendom’.³ Ondanks de lange eeuwen die voorbij zijn gegaan, heeft het naar mijn idee niet aan kracht ingeboet. Het blijft betoveren.

Beth Maynard, ooit atheïst maar nu priester in de Episcopale Kerk, dringt er bij moderne kerken op aan om niets af te doen aan het drama en schouwspel van de paaswake. De eerste paasdienst die ze bijwoonde als christen was de paaswake en daarom, zo zegt ze, ‘verlangt ze ernaar dat meer kerken mensen durven confronteren met de zintuiglijke tegenstellingen die deze liturgie mogelijk maakt ... donker en licht, stilte en lawaai: doe recht aan deze contrasten en dan zullen ze hun werk doen in de ziel, zonder dat wij daar veel aan hoeven toe te voegen’.⁴ Het is voor zowel celebranten als bezoekers ongemakkelijk, maar toch is het belangrijk dat de paaswake in het donker begint – ofwel ‘s avonds laat op Stille Zaterdag (‘Nu verandert zonsondergang in zonsopgang’, schreef een van de eerste christelijke priesters over Pasen⁵) of zo vroeg mogelijk, voor de zon opkomt op zondagmorgen. Hoe scherper het contrast tussen donker en licht, hoe beter. Maynard vervolgt:

Een christendom dat niet het juiste gewicht toekent aan een gelaagde werkelijkheid, is niet langer christendom. We moeten de zware thema's die het hart vormen van het geloof – dood, opstanding, herstel, herschepping, vergeving, offer – bestuderen en verstandelijk verwerken in abstracte en rationele discussies. Maar we moeten ze nog veel meer ervaren met ons lichaam en onze gevoelens, door symbolische en esthetische middelen. We doen dat in een context die ze verbindt aan de openbaring die God gegeven heeft en die ons uitnodigt er met heel ons lichaam mee in te stemmen, door de kracht van de heilige Geest. Als we ze op die manier benaderen, krijgt het evangelie meer betekenis en grond onder de voeten. Dan zien we dat Gods waarheid veel krachtiger en essentiëler is dan onze boekenkennis deed vermoeden.⁶

Maynards woorden sluiten niet alleen aan bij mijn ervaring op die koude morgen in Durham. Ze wijzen ook op een meer algemeen principe: 'De liturgie ... is er niet om mensen op te leiden, maar om hen te verleiden deel te nemen aan een gewone activiteit van de allerhoogste orde, waarin je de vrijheid krijgt om dingen te leren die niemand je kan onderwijzen.'⁷

Een boek als dit is eigenlijk van ondergeschikt belang. De grootste kans om de angst, vreugde en verpletterende verrukking van Pasen te ervaren, krijg je als je naar de kerk gaat. Heb je echter wat extra informatie nodig, een soort handboekje om beter te begrijpen wat er in de kerk gebeurt, dan kan dit boek van nut zijn.

Het eerste hoofdstuk is gericht op het eerste paasfeest, zoals we dat beschreven zien in de vier evangeliën van het Nieuwe Testament. Dit is het bijbelse fundament als het gaat om het vieren van het paasfeest. Het volgende hoofdstuk richt zich meer specifiek op de doop als middel om te delen in Jezus' dood en nieuwe leven. We ontdekken wat het betekent om dagelijks terug te keren naar onze doop en leren wat Pasen betekent voor ons dagelijks leven. Vervolgens zullen we kijken naar Pasen als periode van het kerkelijk jaar. Veel christenen zijn gewend om veertig dagen te vasten, maar beseffen vaak niet dat de kerkelijke kalender ook oproept om vijftig dagen vreugdevol feest te vieren.

In hoofdstuk 4 kijken we naar de lezingen voor de paastijd, waarin veel gedeelten uit het boek Handelingen van de apostelen voorkomen. Daarmee wordt onderstreept dat Jezus' volgelingen na zijn opstanding meteen op pad werden gestuurd om het evangelie te verkondigen. Ze werden uit hun schuilplaatsen gejaagd, waar ze zich uit angst hadden verstopt, en kregen de kracht om door prediking en daden van barmhartigheid en liefde het nieuws van Jezus' overwinning over de dood te verkondigen aan heel de wereld. Diezelfde oproep geldt ook voor ons, tweeduizend jaar later. Hoofdstuk 5 schenkt aandacht aan het moment dat Jezus wegging van zijn volgelingen – zijn 'verhoging' of 'hemelvaart' naar een plaats en tijd die boven alle plaatsen en tijden verheven is, en waarvandaan Hij op dit moment regeert als koning aan de rechterhand van zijn Vader. We zien hoe dat vertrek onafscheidelijk verbon-

den is met zijn vertrek uit het graf. Ten slotte zien we hoe de kerk op de laatste, vijftigste dag van de paastijd terugdenkt aan de verrezen Jezus die de heilige Geest schenkt, 'zijn eigen eerste geschenk aan wie geloven, om zijn werk in deze wereld te voltooien'.⁸ Hoewel wij de verrezen Jezus (nog) niet zien, verzekert de laatste dag van Pasen, het feest van Pinksteren, ons ervan dat Hij nog steeds bij ons is, tot aan het einde der tijden.

In dit deel van de serie *Heilige tijden* neemt Wesley Hill je mee naar het paasverhaal en de betekenis van Pasen vroeger en nu. Hoe werd de opstanding van Jezus in de evangeliën en de vroege kerk beleefd? Hoe is Pasen ingebed in de tijd van Aswoensdag tot Pinksteren en hoe kunnen we die dagen vieren? Wat betekenen Jezus' opstanding, zijn hemelvaart en de uitstorting van de Geest voor ons vandaag? Deze vragen worden door de auteur op een prettige, persoonlijke en inhoudelijke manier beantwoord.

Een boek voor iedereen die wil leven vanuit de opstanding, of je nu nog maar pas gelooft of al je hele leven christen bent.

*Pasen is niet het einde van het verhaal,
maar het begin van het nieuwe – zelfs als het
oude nog zichtbaar is.*

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 978 90 435 4368 2 • NUR 707

9 789043 543682